

Posudek na diplomovou práci Jakuba Machačky Vývoj šlechtické identity v raném novověku na francouzském příkladě.

Práce J. Machačky se zabývá vývojem šlechtické identity ve Francii v období 16. a 17. století. Identitou chápe ztotožnění jednotlivce s určitou společenskou skupinou, s jejími názory, hodnotami, symboly a vzorci chování, jímž je tato skupina zároveň utvářena a vymezována vůči ostatním. Základní projevy distinkce šlechty lze podle něho shrnout do tří kódů, které nazývá kódem primordiality, kódem civilním a kódem kulturním, což je podle něho praktický projev šlechtické identity v podobě vybraného chování, vystupování, mluvy, kulturnosti, vzdělanosti atd., zkrátka vznešeného šlechtického života a sebe-reprezentace. Jako zkoumané teritorium si autor zvolil Francii, kde je zkoumaná problematika dokumentována prameny nejdůkladněji a zároveň je také řada jejích aspektů zpracována. Pokud jde o zkoumanou periodu, omezuje se na 16. a 17. století, tedy na první dvě století raného novověku, se stručným výhledem do století osmnáctého. Právě v raném novověku totiž postavení šlechty ve společnosti procházelo významnými proměnami, které se odrazily i ve sledovaném kulturním kódu. Základním pramenem, ze kterého vychází, jsou literární díla, zejména filozofické, moralistické a pedagogické povahy, která podle něho nejvíce působila ve společnosti ve smyslu šíření zmíněných kulturních kódů. Opírá se zejména o Castiglioneho Dvořana, ve Francii velmi rozšířeného, dále o spisy autorů, jako byli Montaigne, F. de la Noue, La Rochefoucauld, Pascal, Gracian, Nicole. Vzájemným srovnáním jejich děl pak dokumentuje jak trvalé rysy, tak i významné posuny šlechtické identity ve zkoumaném období.

Autor vychází z moderního kulturně-historického přístupu, výrazně ovlivněného antropologií, velmi dobře se orientuje jak v literatuře k danému předmětu zkoumání, tak i k obecnějším metodologickým a teoretickým otázkám. Jeho výklad je logický, práce se dobře čte, závěry jsou cenné a dobře zdůvodněné. K jeho dílčím formulacím ani závěrům nemám v podstatě žádné kritické připomínky, až na dva případy. V úvodu autor pojednává obecně o vývoji šlechty v raném novověku, ovšem jeho výklad vychází, aniž by to bylo řečeno, z vývoje západoevropského, především francouzského. Např. ve střední východní Evropě zůstávala šlechta i v novověku nejbohatší vrstvou, podnikala, uplatnění měšťanstva ve správě státu bylo velmi omezené atd. Stejně tak je tu poněkud směřována středověká teorie tří stavů jako základních sociálních skupin a stavů politických, kterých byl v různých zemích různý počet, zcela je vynechán „selský stav“, který měl v některých zemích i sněmovní zastoupení apod. Prostě situace v Evropě byla daleko pestřejší. Zde se nepochybně odrazil vliv francouzské literatury, která ráda ztotožňuje vývoj evropský a francouzský. Poněkud mne také udivuje, že se autor nijak nezamýšlí nad kvalitou literárních děl jako historického pramene. Vždyť šlo vesměs o díla literární povahy, která vedle ideového záměru sledovala i záměr estetický a jemu začasťe podřizovala i svůj obsah. Obraz založený na jednom typu pramene je vždy jednostranný a srovnání s jinými prameny, zejména s tzv. ego-dokumenty, ale i romány a povídkami, by asi přineslo zajímavé korektury. Kromě těchto dvou připomínek zásadnější povahy mám ještě dvě dílčí poznámky. Místo o primordialitě by bylo jednodušší mluvit o urozenosti a nerozumím termínu „příliš současné povýšení“ na str. 4.

Uvedené výhrady nic nemění na vynikajících kvalitách práce, kterou plně doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou výborně.

V Praze 20. ledna 2006.

Prof. PhDr. Eduard Maur, CSc.